tingiausias monetomis buvo k. Nr. 177. Čia mirusiajam ant dešinės rankos alkūnės buvo padėta odinė piniginės su 41 moneta (monetos - 1555 m. Žygimanto Augusto denarai, 1566-1570 m. dvidenariai ir 1562-1563 m. pusgrašiai). Be to, prie griaučių - po kairiosios rankos žastikauliu gulėjo pasaginė segė gyvuliniais galais. Kape Nr. 158 rasta 14 monetų - 1620-1621 m. Zigmanto III Vazos dvidenariai, Rygos šilingai. Kituose kapuose įdėta po 1-4 monetas. Kape Nr. 150 mirusioji palaidota su amuletu - žalvariu apkaustytu lokio nagu.

Iš viso per šešis tyrinėjimų sezonus Pavirvytėje atidengtas 2900 m^2 plotas, surasti 183 kapai, iš kurių apie 150 datuojami X-XII a., o likusieji - XVI-XVII a. Kapinynas davė vertingos medžiagos vėlyvojo geležies amžiaus žiemgalių kultūrai, jų ryšiams su kuršiais pažinti.

Gintautas Zabiela

BEČIŲ PAKAPĖS TYRINĖJIMAI

1985 m. MMT tyrinėjo Bečių kapinyną, vadinamą Pakape (Ukmergės rajonas, Veprių apylinkė). Jis žinomas nuo XX a. trečiojo dešimtmečio, kuomet jį kažkas tyrinėjęs. Nei tyrinėtojo pavardė, nei radinių likimas nežinomas. Vėliau 10 radinių iš viso. paminklo pateko į tuometinį Karo muziejų Kaune (dabar KVIM, Inv. Nr. 905:1-10). Aštuntajame dešimtmetyje kapinyną žvalgė MAII ir MMT archeologai. Po 1980 metų šalia paminklo įsikūrė Vakarų gilioio grežimo ekspedicijos Veprių skyriaus geologai. Jie dar labiau apardė kapinyno teritoriją, per kurią jau anksčiau buvo prakasta kanalizacijos trasa, tiesti keliai, imamas smėlis. Iš tuo metu suardytų kapų 5 žalvariniai raktai bei žirgo formos kabutis su skambaliukais pateko į Veprių visuomeninį muziejų.

1985 m. atidengtas 276 m^2 plotas, surasti 87 kapai, iš kurių Nr. 63 - trigubas. Surinkti 325 radiniai, iš kurių 110 sudarė geležinės karstų vinys. 21 kape išliko audinio likučių. Ankstyviausi kapai datuojami XV a. antru ketvirčiu - pabaiga (k. Nr. 37, 41, 47, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 74). Jie aptikti centrinėje labiausiai suardytoje kapinyno dalyje. Mirusieji laidoti 0,5-1,1 m gylyje, 240°-310° kryptimi, aukštielninki. Tik kape Nr. 68 mirusysis gulėjo ant kairiojo šono pusiau suriestoje padėtyje, o kape Nr. 71 mirusysis paguldytas ant dešiniojo šono.

Vyrų įkapes sudarė pentiniai plačiaašmeniai kirviai (k. Nr. 65, 68), įmoviniai ietigaliai (k. Nr. 66, 67, 71), odiniai žalvariu kaustyti diržai (k. Nr. 66, 68), žalvarinės (k. Nr. 66, 67, 68, 71) ir geležinės (k. Nr. 67) saglys, odiniai kapšeliai (k. Nr. 65, 68, 71), peiliai (k. Nr. 65, 66(2), 67(2), 68, 71). Moterų kapuose rasta žalvarinių apskritų skardinių segių (k. Nr. 41-1, k. 47, 75, 83 - po 2, k. 69, 74 - po 3), peilių (k. Nr. 37, 47, 74), žiedų (k. Nr. 47, 69 (2 žiedai), 74, 83), molinių puodų (k. Nr. 37, 47, 69, 74, 75). Radinių gausumu išsiskyrė k. Nr. 74. Mirusioji krūtinės srityje papuošta 3 žalvarinėmis skardinėmis apskritomis sesegėmis, miniatiūrine pasagine sege aguoniniais galais. Ant dešinės rankos užmauta žalvarinė juostinė užriestais galais apyrankė, kairės rankos pirštas papuoštas juostiniu užkeistais galais žiedu. Prie dešiniojo šono rasti žalvarinis simbolinis raktas ir gulbės formos kabutis, kurie, atrodo, tarpusavyje buvę surišti odiniu dirželiu. Į kapą dar buvo įdėtas molinis puodas, verpstukas, geležinis peilis, yla. Kape Nr. 69 rastos retos įkapės: žalvarinė žvaigždinė iš 2 dalių sukniedyta segė bei moneta su dvigubų rantelių stiebų vartais ir vytimi (V. Aleksiejūno duomenimis - unikali ankstyvųjų lietuviškų monetų atmaina). Kape Nr. 83 rastas sidabrinis skambaliukas nuo karolių vėrinio ar auskaro - vienintelis sidabrinis dirbinys kapinyne. Iš

retesnių vyrų įkapių pažymėtinas kape Nr. 71 prie kairiojo šono rastas 35 cm ilgio kovos peilis.

XVI a. mirusieji laidoti 0,4-1,2 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus galva 270°-290° kryptimi, aukštielninki. Tik kape Nr. 87 mirusysis palaidotas kniūbsčias. Išnyko grynai vyriškos ir moteriškos įkapės, bendras įkapių skaičius sumažėjo, dažniau dedamos monetos. Kapuose rasta puodų šukių (k. Nr. 32, 35, 40, 78), peilių (k. Nr. 35, 37, 40, 51), sagčių (k. Nr. 35, 48, 87), odinių kapšelių (k. Nr. 35, 40, 87), žalvarinių žiedų (k. Nr. 48, 87).

XVII a. pastebimas ryškus kapinyno išsipiėtimas ŠV kryptimi. Mirusieji laidoti tankiai, 0,5-0,9 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, galva į ŠV, 310°-340° kryptimi, lentiniuose karstuose, sukaltuose geležinėmis vinimis (iki 17 vienetų vienam). Iš įkapių išliko tik peiliai (k. Nr. 19, 21, 24, 33, 36, 43, 44, 51), žalvariniai žiedai (k. Nr. 8, 14, 19, 56), smeigtukai apvalia galvute (k. Nr. 14, 44), žalvariu puoštos apgalvių juostelės (k. Nr. 8, 29, 36). Kapuose gausėja monetų, kurių iš viso rasta 63 (k. Nr. 60-13 vienetų). Tikriausiai šiam laikotarpiui priklausė kapas Nr. 63, kuriame bendroje duobėje palaidoti 3 mirusieji be įkapių: centre aukštielninkas vyras, jam iš kairės - ant dešiniojo šono paguldyta moteris, iš dešinės - vaikas.

XVIII a. laidota senkapių pakraščiuose, ypač Š dalyje. Kapai be įkapių, mirusieji laidoti 1,0-1,5 m gylyje galva į ŠV 290°-325° kryptimi.

Archeologiniai ir istoriniai duomenys leidžia teigti, kad Bečių Pakapė yra senosios Veprių, šaltiniuose minimų nuo 1384 m., kaimo kapinės.